

Medya Dili Türkçe

Sermin Baysal Ata

TRT Ana Haber Spikeri

Röportaj: İbrahim Acar

Bir Spikerin En Önemli Görevi Türkçeyi Korumak Olmalıdır

“Yunus Emre ve Türkçe” sayımıza özel Türkçenin medya ve yayıncılık alanında özellikle de ekranda haberlerde kullanımını üzerine TRT Haber spikeri Sermin Baysal Ata ile bir dosya röportaj gerçekleştirdik.

TRT Akademi Dergisi: Kalıplaşmış bir spiker Türkçesi var mıdır?

Sermin Baysal Ata: Aslında spiker Türkçesi diye bir kavram yok. Türkçenin doğru kullanımı, söyleyiş kuralları var. Herkesin, tüm vatandaşların, hangi işi yapıyor olursa olsun, hangi eğitim düzeyinde, toplumun hangi kesiminde olursa olsun, ana dilini doğru kullanmak gibi bir yükümlülüğü var. Ama özellikle bir kişi kitle iletişim aracıyla kamuya sesleniyorsa bu yükümlülük zorunluluk olmalı. Maalesef bunu çok fazla görmüyoruz.

TRT Akademi Dergisi: Haber sunumunda Türkçeyi kullanırken hangi kriterlere göre hareket ediyorsunuz? TDK’yi mi dikkate alıyorsunuz, yoksa kurumsal hassasiyetler mi ön plana çıkıyor?

Sermin Baysal Ata: Türkçenin yazım ve gramer kuralları daha çok dil bilimcilerin işi. Mutlaka bizim de dilin inceliklerini bilmemiz ve kurallarına hâkim olmamız gerekiyor. Fakat Türkçe zannedildiği gibi yazıldığı gibi okunan ve konuşulan bir dil olmadığı için bizim dilimize özgü, her dilde olduğu gibi, konuşma kuralları var. Dolayısıyla TDK’yi bazı konularda dikkate aldığımız gibi TRT’nin kurumsal kuralları da çok önemli. Çünkü söyleyiş söz konusu olunca çok uzun yıllardan beri bu konuda en yetkin iki kurum TRT ve Devlet Tiyatroları olagelmıştır. Yani bizim kurumumuz da bu konuda bir okul ve en yetkin kurum olmalıdır.

TRT Akademi Dergisi: Haber sunumu esnasında telaffuzunda zorlandığınız kelimeler oluyor mu? “Bunun da Türkçesi mi olur? Neyse onu kullanalım.” dediğiniz kavramlar var mı? Bir spiker olarak Türkçeyi korumak gibi bir özel hassasiyetiniz var mı?

Sermin Baysal Ata: Son sorudan başlayalım. Bir spikerin en önemli görevi hatta ödevi zaten Türkçeyi korumak olmalıdır. Üzerine inşa etmemiz gereken farklı donanımlar mutlaka olmalı. Alanımıza göre bir radyo spikeri ya da bir program sunucusu kendi alanıyla ilgili donatmalı kendini. Keza benim alanım haber spikerliğinde aynı zamanda iyi bir haberci ve röportajcı da olmak zorundasınız. Ama önce dili doğru kullanacağız. Söylediğinizin ne olduğu anlaşılmasa yanlış vurgularla kulakları kanatıyorsanız olmaz. Temel yoktur çünkü.

Haber sunumunda tabii ki telaffuzda zorlandığımız kelimeler karşımıza çıkabilir ve canlı yayında bazı hatalar da olabilir. Çünkü insanız, ses veren bir makine değiliz. Ama kulağınızın iyi olması, kendinizi düzeltebilmeniz, hatanızı fark edebilmeniz açısından önemli. Kaç yıllık spiker olursanız olun, karşınıza çıkan yeni bir terimde ya da emin olmadığınız bir söyleyişle ilgili umursamaz olmamalı, doğrusunu mutlaka araştırıp öğrenmelisiniz.

Türkçede yabancı kökenli çok fazla kelime var. Osmanlıca, Arapça Farsça, İngilizce, Fransızca... Birçoğu artık Türkçeye uyumlanmış ve dilin bir parçası olmuş. Ama kısaltmalarda, yeni bir terimle karşılaştığımızda Türkçesini kullanmaya çalışmalıyız elbette.

TRT Akademi Dergisi: Bugün özellikle dijital platformlardaki yayıncıların Türkçe ve diksiyon noktasında genel anlamda bir hassasiyetlerinin olmadığını görüyoruz. Bu noktada bir hassasiyet olmalı mı?

Sermin Baysal Ata: Keşke sadece dijital platformlarla sınırlı olsa. Ana akım medyada da bu hassasiyetin hiç mi hiç olmadığını görüyoruz. Bazı spikerler peltek, bazılarının ne dediği hiç anlaşılıyor. Artikülasyon yok, asalak sesler çok fazla ya da çok hızlı konuşuyor ve çok yanlış vurgular, yanlış yerlerde duraklar. Bu noktada bir hassasiyeti bırakın, zorunluluk olmalı. Mesela RTÜK keşke medya kuruluşlarına zorunluluklar getirirse. Bazı şartları karşılamayan ve temel eğitimi almayan kişiler mikrofon başına, kamera karşısına geçemese.

Bu konuda bizim kurumumuz, bir kamu yayıncısı olarak öncü olma vasfını hep en ön sırada tutmalı. Çünkü özellikle yeni nesle, çocuklara, gençlere borçluyuz bunu. O çocuklar özellikle son yıllarda o kadar kötü Türkçe duyuyor ve bu kullanımı doğru zannediyor ki bunu düzeltmek ilerleyen yaşlarda çok daha zor olabiliyor. TRT'nin kuruluş amaçlarından biri de doğru Türkçenin yaygınlaştırılması. Bu, anadilimizin gelişimi ve korunması için de çok önemli bir görev.

TRT Akademi Dergisi: Haber sunumunda kullandığınız Türkçeye ilişkin idarecilerinizden, meslektaşlarınızdan veya izleyiciden geri dönüşler alıyor musunuz?

Sermin Baysal Ata: Tabii geri dönüşler alıyoruz ve çok önemsiyoruz. Daha iyi, daha doğru olmak adına uyarıları, geri dönüşleri kendimizi geliştirmek için kullanmalıyız. Çünkü dil yaşayan bir varlık. Ama ana kurallara hepimizin sahip çıkması lazım. Şunu da söylemeliyim: Bizim işimiz biraz da yaparak öğrenilen bir iş. Dolayısıyla usta-çırak ilişkisi çok önemli.

TRT Akademi Dergisi: Kriz dönemlerinde haber sunmanın da birçok açı-

dan zorlukları var. Özellikle savaş, te-rör olayları, afet, salgın, sel gibi kritik zaman dilimlerinde bu haberleri halka ulaştırırken nasıl bir dil kullanmaya çalışıyorsunuz? Bu noktadaki hassasiyetleriniz neler oluyor?

Sermin Baysal Ata: Aslında yukarıda da söylediğim gibi doğru Türkçe, anlaşılır bir dil, doğru vurgular zaten temelde olması gereken özellikler. Bu tür sıcak durumlarda tabii ki son dakika bilgileri en iyi şekilde, en hızlı şekilde aktarmak, doğru sorularla irdelemek ve o yayını bazen doğrulatılmış tek bir cümleyle saatlerce sürdürmek zorundasınız. Burada sürekli doğaçlama konuşurken tabii ki yegâne amaç mesele vurgu olamayabiliyor. Ama temel mutlaka olmalı. Yani ne kadar iyi bir haberci olursanız olun, ki bu çok önemli, bir zahmet Türkçe de konuşabilin ve doğru tonlamalarla, anlaşılır bir şekilde aktarabilin izleyiciye.

TRT Akademi Dergisi: Türkçemiz medya dili açısından zengin bir dil mi? Medya ve spikerlik noktasında Türkçenin ne gibi fırsatları var?

Sermin Baysal Ata: Türkçe genel anlamda çok zengin bir dil. Kelime hazneniz ne kadar fazlaysa o kadar zengin kullanırsınız bu dili. Çok kıymetli hocalarımız bizi eğitirken ne kadar iyi anlarsan anlatabilirsin, ne kadar hissedersen o kadar iyi aktarabilirsin derlerdi. Tabii söyleyiş teknikleriyle beraber. Dolayısıyla dilimiz herkes için zengin, bizim işimiz için daha da zengin bir dil. Hak ettiği önemi vermeliyiz. "Peki veriyor muyuz?" Derseniz maalesef, cevabım hayır.

TRT Akademi Dergisi: Habercilikte dilin ve Türkçenin kullanımında geçmişten bugüne neler değişti?

Sermin Baysal Ata: Aslında dilin doğru kullanımı aynı, değişmedi. Ama ha-

bercilik değişti. Teknoloji değişti artık olayın olduğu her yerden eskiye göre çok daha fazla ve rahat yayın yapabiliyoruz. Alanda daha fazla olabiliyoruz. Cep telefonu olan herkes kameraman ya da muhabir olabiliyor tabir yerindeyse. Ya da bir Twitter kullanıcısı manşetlik bir haber ortaya çıkarabiliyor. Teknolojik gelişmeler ve internetle birlikte değişen haber dili, "Haber nedir?" Sorusunu da tekrar gündeme getirdi. Yanıltıcı başlıklar, spot, eleştirel bakış, 5N1K kavramlarını da belki tekrar değerlendirmek lazım. Tabii bu hız ve kuralların yerine oturmaması, denetimin olmaması yanlış bilgilerin de hızla yayılmasına, manipülasyona yol açabiliyor. Konvansiyonel medya, ilerleyen zamanlarda yerini dijital platformlara bırakacak mı? Yaşayıp göreceğiz.

